HALK BİLGİSİ HABERLERİ

İstanbul - Eminönü Halkevi Dil, ve Edebiyat şubesi
tarafından çıkarılır aylık folklor mecmuası

Yazı İşleri Müdürü : MEHMET HALİT BAYRI

Yıl : 9 Eylül 1940 Sayı : 107

ÂŞIK DERTLİYE DAİR YENİ İKİ VESİKA

I.

27 Ağustos 1932

931 Kânunusanisinde (Bey obası) köyüne sabık Ankara meb'usu İhsan Beyin küçük hemşiresi için yapılan düğüne gitmiştik.

Bey obası, Ankara - Kayseri hattının yüzüncü kilometresindeki eski ismi (İlhan) olan (Balı şeyh) istasyonuna bir saat mesafede Keskin kazasına tâbi bir nahiye merkezidir.

İhsan bey, kaza eşrafından pehlivanlı oğullarından Rıza beyin küçük oğludur. Büyük kardeşi Tayyar, en küçük ağabeysi Arslan beylerdir.

Bu köy halkı ve Rıza beyin ceddi seyyar bir Türkmen aşireti halinde iken yüz elli sene kadar evvel burada iskân etmişlerdir.

(Bey obası) tesmiyesi Rıza beyin cedlerine izafe edilerek verilmiş bir isimdir.

Oğulları, torunları ile bugünkü nesli (37) neferden ibaret olan Rıza bey; (73) yaşında vakur, temkinli, kerim ve eski aşiret beylerinden, asîl Türk ağalarından tam bir nümune ve bir bakiyedir.

Serveti, ciddiyeti, vekarı ile muhitinde kendisine hürmet ettiren Rıza bey, ailesi efradının, muhitinin taabbüt derecesinde hürmetlerini görmekle bahtiyardır.

Bu ailede derece derece büyüğün küçüğe âmiriyeti ve fakat şefkati, küçüklerin büyüklerine ölçüsüz saygısı, hürmeti vardır. Her büyüğün emrini küçüğü -hata da olsa- infaza mecburdur. Eski Türk ailelerinde görülen inzibat ve intizam bütün ananesile bu aile arasında yaşamaktadır.

Efradı aile tamamen uyanık ve zekidir. Hele Arslan bey başlı başına bir âlemdir. Güzel saz çalar, güzel koşmalar, nefesler okur; kahramanlığa ait menkabeler, türküler hafızasında çoktur. Meclisâra, terbiyeli ve kabadayı bir insandır.

Biz Çankırı meb'usu Ziya, Kastamonu meb'usu Cemal, Aydın meb - usu Emin Fikri beyle dört meb'us arkadaş, sekiz on da hanım ve erkek Rıza beye misafirdik.

Rıza beyin yanında gençler, ihtiyarlar kimse -kendisine söz teveccüh etmedikçe- söze karışmıyordu.

Davulcuların (abdal) olması dikkatimi celp etti. Alevî mezhebinde olan bu adamlarda Türk harsile, Türk halkiyatile alâkadar bir çok şeyler bulunacağı şüphesizdi. Bir şeyler bulur, alırım ümidile Rıza beye (nefes) okumalarını emretmesini rica ettim; kahve ocağında oturan oğlu Arslan beyi çağırarak arzumun is,afını emretti. Sazlı sözlü meclisleri idarede yekta olan Arslan bey bir kaç parça okudu; müteakiben (Veli kâhya) ismindeki abdalların muhtarı da bir hayli şeyler okudu. Fakat bu bedmest abdalın okudukları çok mânidar şeylerdi. Hele bektaşi ve aleviliğe muhip veya mensup görünmek isteyenlerin maksatlarile istihza için okuduğu nefesin şu parçası ne kadar mânidardır:

Kenarında gezmediğin deryanın
Ne haddin ki ortasında yüzesin
Hakikatte yarım adam değilsin
Dava kılan elli ile yüzesen.

Sohbet ilerledikçe, hazırunda az çok bir inkişaf belirdi. İşte bu birkaç saatte (Kul Himmetten, Sadıktan, Veliden, Keskinli Aliden, Hatayi) den öyle şiirler, nefesler okudular ki okuyanların hafızasına hayret etmemek kabil değildir.

Bu şiirlerin üslûplarındaki revanlık, kıvraklık, mevzuundaki incelik, müstehzi fikirler çok calibi dikkatti.

Bir aralık Arslan bey Dertliden bir şiir okudu. Bunun bazı parçaları benim (Âşık Dertli) kitabımdaki şekle uymuyordu. Tashih etmek istedim. Arslan bey bunları Dertlinin eski bir matbu divanından aldığını, kendisinde (Dertli) nin tercümei hali de olduğunu söyledi. Filhakika bilmem kaçıncı matbuunda o şiir vardı. Tercümei hal sözü dikkatimi celp etti. Ricam üzerine mecmuasını getirterek berayı istinsah bana verdi.

§ Geçen yaz, Bursadan dönüşümde İstanbulda yegâne Türkiyat âlimimiz Prof. Dr. M. Fuat Köprülü'yü ziyaret etmiştim. Sakin bir sahilde, asûde bir konakta, binlerle kitap ve mecmua arasında meşgul olan âlimimiz, bir iki saatini benimle meşgul olmaya hasretmek lûtfunda bulundular, bir ara matbu ve gayri matbu eserlerim üzerinde söz söylerken kendisinde (Dertli) ye dair notlar bulunduğunu, işime yarayacağı beyanile bana ihda ettiler.

Arslan beyden aldığım tercümei hal, mesnevî tarzında (65) beyitten ibaret ve manzumdu. Fuat beyin lûtfettiği kendi yazılarile iki sahifelik bir mensurdu. Her ikisinde de benim (Dertli) namındaki eserimde verdiğim malûmattan fazla bir şey yok gibidir. Ancak her ikisinin de Dertlinin menkabevî hayatına dair malûmatı teyit etmesi şayanı dikkattir.

Manzum tercemei hal Ankaralı (Sadullah) efendi [1] tarafından yazılmıştır. Mensurun nereden alındığına dair Fuat bey malûmat vermediler.

Bu iki vesikadan erbabı tetebbüü haberdar etmek için hülâsa ediyorum:

Sadullah efendi eserini (1261) tarihinde veya sonra yazmıştır. Çünkü vaka bu tarihte olmuştur.

Dinle sana kıssayı (nakl) eyleyim
Gördüğüm esrarı bütün söyleyim
Bin iki yüz altmış bir idi sâl
Ankarada oldu bu surette hâl.

Bu mesnevî (failâtün failâtün failün) vezninde ise de bir çok yerlerinde nâsih hatası vardır; bu cihetle vezni kısmen bozuktur. hülâsası şudur:

«Bir zat bana alûde kimselere sûi zan etme, dedi. Çünkü zahid ve fasık da Allahı bir bilir. Sana bir kıssa nakledeyim, gördüğüm esrarı söyleyim. Bu hal Ankarada 1261 de olmuştur. Ankara halkı bütün gani, fakir vakayı görmüşler ve Hakka bel bağlamışlar, işidenler de ağlamışlardır.

---

[1] Sadullah İzzet efendi — (Osmanlı müellifleri) namındaki esere nazaran ülema ve şuaradan ve ulûmü riyaziyenin (nücum) şubesi mütehassıslarından olup Ankaralıdır. Hacı Bayramı Veli sülâlesindendir. Niyabet ve müftülükde bulunmuş, (1264) te vefat etmiştir.

Hurufu heca üzere mürettep iki büyük cilt mecmuayı müntehabatı vardır.

Ahkâmı nücuma dair cetvelleri, (eşcarı esmar) ünvanlı kitabı vardır.

Dertlinin tercemei halini yazması, bu bedmest âşıkın, şahsında bir kudsiyet görmesi şayanı teemmüldür.

Aşk ve sevda ile âraste bir şairi şuridehal, ve tutu gibi şirin makal, nazmı bedihi söyleyen, fakat (Şafiye, kâfiye) bilmeyen, lâkin kendisine (kafiye) musahhar ve sözlerinin cümlesi mevzun, herkes nazmına meftun olan, suhangûlukda fert, kendi gibi sözleri de pürdert, (Dertli), mahlaslı ve (Geredeli Dertli) diye müştehir bir âşık var idi.

Onun derdi civanan idi; ihtiyardı; fakat aşk ile suzan idi. Gördüğü güzellere aşkıyle şiir okurdu:

Methi civanân idi pişesi
Mey idi, mahbup idi endişesi.

Haseneyne tazim ederdi. Vak'ai Kerbelâ yad edilince, sakalını yolar, ağlardı. Birisinin nakline göre Dertli bu yüzden kendisini zebheylemiştir. Onun sinesini bizde mezbuh gördük. Bir dağda gezerken birisi ona: «Ey deli, Hazreti mâsûm madamki şehit oldu; sen sağ mı gezeceksin!» demiş; bunun üzerine kendini dağdan atmış, fakat bir şey olmamış, aşk ile yine dip diri olmuş!

Hali şebabında çok gezmiş, gördüğü gençlere gönül vermiş «musikide görülmemiş güftesi» vardır. Bülent iştiharına sebep (Alişan) beydir.

Alişan gençti; büyümüş, sıfatı muhasinle kemal bulmuştu.

Hüsnile ol bir şehi hûban idi
Mir değil doğrusu bir sultan idi

Biz dahi gördük o beyi hayli dem
Doğrusu bir mîri mahâsin şiyem

Nazigü nermin sahnü dilnüvaz
Dertlilere lûtfüneder çare saz

Celbi kulup ile ol âli makam
Oldu (kapıcı başılık) la bekâm

Her nereye gitse o mîri kerim
Dertli'yi yanında ederdi nedîm

Dertli dahi ana gazel han idi
Her sözünün başı (Âlişan) idi

Çektiği dem badeyi can aşkına
Derdi: bu sağır, Âlişan aşkına.

Ne zaman sazına düzen verse Alişan için verirdi. Böylelikle çok yıllar geçti. Fakat aşkı geçmedi. Gece gündüz mest ve methûş idi. Alişan bey:

Meykedeye her ne zaman girse dir:
Verir isen bâdeyi Dertliye vir!

Parasını mîr verirdi bâdenin
Kaydı değil âlem avârenin

Bâde çektikçe o piri dütâ
Mîri Âlişana ederdi düa

Bir gece yine serhûştu, Alişan beyin huzuruna girdi. Beye çok dualar etti. Dedi ki:

— Ben; sana vedaa geldim. Şimdiye kadar göçmek için çok niyet ettim; fakat sen ahrete göçmeme müsaade vermedin. Mademki seni bu mevkie getirdim; büyüttüm, yetiştirdim; artık sen de beni unutma. Veda vaktidir; perçemini bir defa öpmek, kokmak isterim; müsaade et!»

Bey tarzı hitaptan mütehayyir, müsaade etti. Öptü, kokladı ve sonra huzurdan çıktı. Herkesle vedalaştı. Son sözü kelimei tevhit oldu.

Evin bir aralığında bulduğu hasırlar üzerine uzanıverdi:

Vasılı hak oldu verdi canını
Dertli de buldu hele dermanını

Âşıkı alûde görüp söyleme
(Mest) deyüben herkese zemmeyleme

Kıssadan al hisseyi ey niyk nam
Âşık olan böyle olur vesselâm.

Bu hülâsanın hülâsası şudur:

Dertli (Şafiye, kâfiye) bilmeyen bir ümmi, fakat mevzûn söyleyen bir şairdi. Gördüğü güzellere meclup olurdu. Daima sarhoş gezerdi. Evlâdı resule muhabbeti fazla idi. Kendini Kerbelâ faciasını tahatturla kestiği mervidir. Sesi güzeldi. Alişan beye mensuptu; çok lûtfunu görmüştü. Alişan beye (Kapıcı başılık) rütbesi verilmişti, bir akşam yine sarhoş Alişan beye öleceğini söyledi. Sonra herkesle vedalaştı, bir hasır üstünde 1261 senesinde öldü.

A. Talât Onay

KIZILBAŞ ŞAİRLERİ
VI.

Zahida biz gussai girdaba girmiş çıkmışız
Fethi mümkün olmayan ol baba girmiş çıkmışız

Çünkü pâk oldu ezelden aşka hacet kalmadı
Murdar olmaz cismimiz hoş âba girmiş çıkmışız.

Huru gılmanı görüp cennette giydik hülleler
Al, yeşil, sarı, beyaz esvaba girmiş çıkmışız.

Gûhi gafletle seraser baş koyup bîhûş iken
Hamdola aydık ayılmaz habe girmiş çıkmışız.

Mevcî sen bu fenni hakkı kande tahsil eyledin
Mürşidi kâmil bulup erbaba girmiş çıkmışız.

***

Küntü benzin höccetü bürhanıdır bektaşiler
Sırrı mîraç, mazharı irfanıdır bektaşiler.

Leylei necmi şeref ol kıblei islâmü din
Beyti mamurı hüdanın kânıdır bektaşiler.

Gülşeni sırrı velâyet Caferî mezhebidir
Dü cihanın serverü sultanıdır bektaşiler.

Yeknazarda sayei e'dai din hep hâk olur
Şah Aliyülmürteza arslanıdır bektaşiler.

Vâkıfı esrar isen kıl Bosnavî canın feda
Çün şehidi kerbelâ kurbanıdır bektaşiler.

***

Döktüğüm hûnabı eşki ey peri didem bilür
Zahmi tigi gamzei hûnabımı sinem bilür.

Biz harabat ehliyüz zâhid ne bilsün ta'n eder
Terki dünya zevkini İbrahimü Edhem bilür.

Bîpeder derler Mesihayı ki ruhullah imiş
Kimseler bilmez o sırrı mübhemi Meryem bilür.

Biz ne buğday ekl eder, ne hurü gılman isteriz
Cennetin derdin, belâsın Hazreti Âdem **bilür.**

Sofii ahmak ne bilsün küntü kenz esrarını
Kendini âkil kıyas eyler bizi sersem bilür.

Bâbı Hayderden diğer bir bâba etmem iltica
Ben Harabiyim kızılbaş olduğum âlem bilür.

***

Dilberâ hasni ruhun gülzarı cennet bilmişem
Her nekim senden gelürse anı rahat bilmişem.

Her nekim cevrücefa kıldın bu miskin gönlüme
Ben gamından ağrıman bu cana minnet bilmişem.

Tende can oldukça gitmen asitanından senin
Hâki pâyin ey sanem başımda devlet bilmişem.

Her nekim senden gelürse hasta canım nûş eder
Kahrını rahat senin cevrini hürmet bilmişem.

Ben Hatayı bendeyim bir padişahı vakt iken
Eşiğinde kulluğun sultanca izzet bilmişem.

***

Nedendir zahida her dem gezersin bezmi irfanı
Gel ey gafil sakın hali kıyas etme bu meydanı

Bu meydanı muhabbette salâdır ser veren gelsün
Benimle meydan içinde kim koyar baş ile canı

Gönül bir kâbedir derler değilsin yapmağa kadir
Ne lâzımdır sana her dem yıkarsın beyti rahmanı

Felek bir çarhı gerdûndur sakın aldırma Mecnunî
Ayırdı tacü tahtından nice yüz bin Süleymanı.

***

Ey felek mülkün sadaret varını al başına çal
Tacü tahtı, devletü daratı al başına çal.

Neyleyim bir gün için fâni cihan emlâkini
İster isen büsbütün dünyayı al başına çal.

Ol güzeller serveri cananım ande yok iken
Neyleyim ol kâbei ülyayı al başına çal.

Hasılı ben rüyetüllah isterim ey zahida
Sen cemalsiz cenneti ülyayı al başına ça.l

Yâr ile kûşei meyhane bir gülşen olur
Sen o şahsız simüzer sarayı al başına çal.

Şerhi abdala şarabı aşkı sen kıldın haram
Ey sofi sen verdiğin fetvayı al başına çal.

***

Müheyya oldu sâkî meclis hepdil âşinalarla
Peyapey sen de canım ile sâkî pürsafalarla

Kudumı pâk idüp tenha bezendi âşıkı şeydâ
Donandı subesu bu bezm sâkîi mehlikalarla

Bu bezmi âşıkan içre kerem kıl âli himmetle
Küşad olsun seraser ülfet bâesdikalarla

Düzen mızraba tanburuna hazırda ol zira
Kızıştı meclisi rindi güruhu dilrubâlarla

Seversen bir vefacu yâre dil ver kim bu âlemde
Yazıktır ömrünü sarfetme Hakî bivefalarla.

***

Halâs ettim cefadan canımı ben Caferî oldum
Verüp canü dili dildare varlıktan beri oldum.

Ne maziden muzarîden ne istikbale fikrim var
Fena bulmuştur ahvalim anınçün serseri oldum.

Soyundum harf libasın noktai esrara erdim ben
O nokta içre mahvettim vücudüm Hayderî oldum.

Tecelli eyledi mer'ati büruci hüviyetten
Bihamdüllâh bugün didarı yârin rehberi oldum.

Rümuzi sırrı aşka Sırrıya mahrem olup geldim
Bugün rahı muhabbette kamunun rehberi oldum.

***

Kızılbaş şairleri, yalnız böyle halk şairlerinden değil, en koyu klâsik ve divan edebiyatçılarından da pek çoktur. Fakat onlar intisaplarını daima gizlemişlerdir. Bunların pek çoğu, o zaman öyle görünmelerinde takdirler bile görülen mevlevî ve nakşî gibi tarikatların libasına bürünmüşler, lâkin bektaşilikte âyini cem sürmüşlerdir. Tezkereciler bile bunlardan her hangisinin bektaşi olduğunu kaydetmeği istememişlerdir. Çünkü bilhassa ülemaya böyle bir ünvan vermek, başına belâ almak demekti. Bugün bile hal tercümesi yazanların, gelip geçmişlerden büyük rütbelere çıkmış olanların bektaşi olduklarını yazmaktan çekindiklerini görüyoruz. Bu ise hakikatı tahrif etmek değil midir? Divan edebiyatçılarının en kuvvetli şairlerinden ve zamanının en büyük ülemasından olan zatlerden bir çoklarının da -bilhassa İstanbulda- bektaşilik ettikleri ufak bir tetkikle anlaşılıyor. Meselâ şeyhülislâmlığa kadar yükselen Arif Hikmet:

Güruhi ehli fakrin pişvası
Cenabı Hacı Bektaş Velidir

Olanlar saliki rahı o şahın
Ne şüphe vasılı sırrı Alidir.

demiştir. Bunun gibi şeyhülislâm Bahayı, Hekimbaşı Abdülhak molla, meşhur mevlevî çelebisi Abdülvâhid çelebi de bektaşiliğe intisap etmişlerdir. Abdülvâhit çelebi, bektaşi ananesinde ve yolunda en yüksek bir rütbe olan «halifelik» rütbesini ihraz etmiştir.

«Mevlevinin çillesi
Bektaşinin çapası».

vecizesi bu zatındır. Yine meşhur ülemadan Abdülhak molla da, Muaviye neslinin peygambere ve evlâdına yaptığı eza ve zulümleri sayan bir manzumesinin sonunda:

«Utanır mümin olan lânet eder Abdülhak
Lânetullahü yeziden ve alâ ali yezid».

demiştir.

Abdülhak mollanın torunu olan büyük şair Abdülhak Hâmid, hatıratında bu ciheti şöyle kaydediyor: «O tarihlerde kibarın şiire inhimaki olmakla Abdülhak mollanın da bazı eş'arı zebanzed olmuştu. Bir gazelinin hatimesinde:

«Utanır mümin olan lânet eder Abdülhak
Lânetullahü yeziden ve alâ ali yezid».

demiş ve bir kaba sofu olmayıp müfrit bir âli aba muhibbi olduğunu göstermek istemişti.»

Bu zatler gibi, divan edebiyatçılarının başlıcaları da bektaşiliğe sülûk etmişlerdi. Fakat bunlar, köy bektaşileri ananesinden ayrı türe yürütmüşler, şehirli bektaşi olarak ayrıca ve kendilerince yüksek ve münevver bir zümre teşkil etmişler, edebiyatlarını bile bu esas dahilinde tanzim eylemişlerdir. Bazı arayıcılar, gerek divan edebiyatı, gerek halk edebiyatı şairlerinin mezhep mensubiyetlerini eserlerinden anlamağa çalışıyorlar. Bu usul fena değilse de, bunu keşfetmek pek güçtür. Çünkü bu arayıcılar bektaşiliğin veyahut her hangi alevî kollarının hususiyet âlemlerini bilmiyorlar, onların remz ve işaretlerini anlamıyorlar, böyle olunca da her hangi bir şairin alevî olup olmadığını eserlerinde mutlaka Hacı Bektaş, Balım Sultan, Seyid Ali gibi bek-

taşi ulularının adlarını görmeğe ve öylece hüküm vermeğe çalışıyorlar. Halbuki divan edebiyatçılarından bektaşiliğini o kadar gizleyenler olmuştur ki, eserlerinde tasavvuftan bile fazlaca bahsedememişlerdir.

Sözün gelişi, şair Eşrefi ele alalım: Bu, kimseden korkusu olmayan meşhur ve kudretli şairin İzmirli Ruhi Beybabaya intisap ederek bektaşi olduğunu İzmirliler ve pek çok kimseler bilirler. Bir asır sonra Eşrefin eserleri tetkik olunursa, şairin aleviliğine dair bir işaret bulunamaz. Bu suretle bu yüksek şairin hayatı, şahsiyeti hakkında bilinmesi lâzım gelen en mühim cihet te karanlıkta kalmış olur.

Divan edebiyatçılarının bir çoğu ve hattâ pek çoğu bu vaziyettedirler. Meselâ Reşid Âkif paşanın bektaşi olduğu eserlerinden anlaşılamaz. Halbuki onun manzumelerinde bu cihet remz ve işaretlerle pek iyi gösterilmiştir. Bunun için bektaşi ve kızılbaş tasavvufunun esasını, ruhunu çok yakından bilmek lâzımdır.

Şimdi, alevî divan edebiyatçılarının eserlerinden örnekler verelim:

Bana ihsan eder dilhahımı sübhandan istersem
Hüda mu'tî iken lâyık değil sultandan istersem.

Bihamdülillâh münevverdir dilim mihri Muhammetle
Ziyadar kılmasun nuru mehi tâbandan istersem.

Sekahüm rabbihüm sahbaşın içtim desti mürşidden
Diriğ etsün şerabın sâkii devrandan istersem.

Beni zındık ü mülehhittir deyü zemmeylemiş zahid
Şefaat etmesün kardeş o nâmerdandan istersem.

Selâmi kısmetim nahnü kasemnadan verir elbet
Bana nân vermesün nâmerd olan nâdandan istersem.

***

Hodperestanı zaman dünya ve mafiha arar
Bir bilen aslı vücudu başka bir dünya arar.

Dil ne sâkiden kaçar ne camı gamfersa arar
Meşrebi ehli hakikat bir yeddibeyza arar

YOZGATTA NİŞAN VE DÜĞÜN

Yozgatta evlenme çağına gelen her delikanlı, evlenmeği ya kendi ister, yahut büyüdüğünü, yetiştiğini düşünerek ailesi delikanlıyı evlendirmeğe teşebbüs eder. Eğer genç erkek, evlenmeği kendi arzu ediyorsa, bu arzusunu muhtelif şekillerde anlatır: Meselâ yatağının geniş geldiğinden, gecelerin uzun olduğundan, boş zamanlarında vakit geçirecek bir şey bulamadığından bahseder.

Yozgatlı delikanlı, evlenmek fikrinde olduğunu her hangi bir suretle anlatmadan önce ya mahallesinden bir kızı her hangi bir vesile ile tanımış, yahut yarı gizli bir tarzda onunla konuşmuştur. Bir gencin kendi kendine evlenmek istemesi, ancak böyle bir sebebe dayanır. Aksi halde hiç bir Yozgatlı genç kendi kendine evlenmek istemeği, daha doğrusu bu neviden bir düşünceyi ortaya koymağı aklından geçirmez. Evlenmek fikrinin bir delikanlı tarafından açığa çıkarılması, o gencin mutlaka bir genç kızı görüp beğendiğini ifade eder.

Bir delikanlının evlenme arzusu, Yozgatta pek hoş karşılanmaz. Fakat genç erkek gelip geçici bir hisse kapılmış değilse düşüncesinde ısrar eder.

Yozgatta evlenmek isteyen bir gencin ilk müracaat ettiği kimse, annesidir. Çocuğunun arzusuna mukavemet edemeyen anne, meseleyi kocasına açar. Bir delikanlı tarafından yapılan evlenme teşebbüsünün ilk ciddî saf-

---

Fariğ olmaz bir zaman derdi taharriden hayal
Hilkatinden rihlatinden maksadı aksa arar.

Bir cemil ol bil nedir sırrı cemalüllahı kim
Dilberandan âşıkan irfanı müstesna arar.

Nakilden evvel gerek insana feyzi intikal
Ey reşid [1] erbabı fikr elfazdan mâna arar.

Vâhit Lutfî Salcı

---

[1] Bu gazel, mülga Osmanlı âyan meclisi âzasından iken vefat eden Reşid Âkif paşanındır.

hası, keyfiyetin delikanlının babasına nakledilmesidir. Denebilir ki, genç erkek için evlenme teşebbüsünün bütün güçlükleri bu safhada toplanmıştır. Çünkü delikanlının evlenme etşebbüsüne engel olabilecek tek unsur, babasıdır. Baba, oğlunun evlenme arzusunu mutlaka tereddütle karşılar. Bu tereddüdün başlıca sebebi ise, düğün masrafının tedarikidir. Bundan başka alınacak gelinle geçinilip geçinilemiyeceği de bir mesele teşkil eder. Eğer baba, çocuğunun evlenmesini hoş görürse o zaman işi akraba ile konuşur, almak istedikleri kız hakkında onların fikrini öğrenir, hususile aile arasında kendisinden yaşlı bir erkek varsa onun muvafakatini almak ister. Neticede gencin evlenmesi ve düşünülen kızın alınması uygun görülürse, kızın evine dünür yani görücü gönderilir.

Bazı gençlerin, tam evlenme çağına gelmeden önce, mürüvvetini görmek, murad almak arzusile, ana ve babası tarafından evlendirmek istenildiği de olur. Bu takdirde ana ve babanın bulup seçtikleri kız erkekle nişanlanır.

Bir delikanlının evlenmesine ne suretle karar verilmiş olursa olsun, erkeğin yakın akrabası, başta anası ve kız kardeşi olmak üzere kıza görücü giderler. Görücüler kız evinin kapısından girer girmez, her tarafı tetkike başlarlar. Evin temizliği, eşyanın tertibi, kız ailesinin hal ve vaziyeti ile alâkadar olurlar. Kız evinde bir müddet oturulduktan sonra gelinlik kız gelir, en yaşlılardan başlayarak görücülerin ellerini öper ve bir kenara çekilir, orada söze karışmıyarak oturur. Kız görücülerin yanına gelirken misafirlere kahve verilir ve kahveler içilince kız da görücülerin yanından ayrılır. Onun için görücüler kahve içerken çok ağır davranırlar. Kız görücülerin yanından çıktıktan sonra görücüler bir müddet daha oturur ve nihayet veda ederek evden ayrılırlar. Gelinlik kız, görücüler kapıdan çıkarken onları uğurlar ve ayrı ayrı hepsinin ellerini öper.

Görücüler kızı beğenmişlerse, keyfiyeti evlenecek gencin babasına söylerler. Bu arada kızın siması, vücudu, hal ve tavrı, kız evinin vaziyeti, kız ailesi hakkında da izahat verilir. Ondan sonra erkek evinde uzun uzun düşünülür, kız hakkında malûmat toplanır, kız ailesinin mazisi kurcalanır, hasılı gelin alınacak kız inceden inceye tetkik olunur. Bu tetkik müsbet bir neticeye varırsa kızın alınmasına karar verilerek bu karardan evlenecek delikanlı haberdar edilir.

Artık kızın, ailesinden istenmesine sıra gelmiştir. Bunun için münasip bir günde tekrar kız evine görücüler gönderilir. İlk gidişte olduğu gibi bu defa da kız görücülerin yanına çıkar, kahveler içilir, kız görücülerin yanından

ayrılınca erkeğin annesi, yoksa hemşiresi, o da yoksa görücülerin en yaşlısı kızın annesine :

— Allahın emri, Peygamberin kavlile kızınızı oğlumuza istemek için dünür geldik, der.

Kızın annesi de:

— Allah kısmet ettiyse olur, bir kere babasile konuşalım, düşünelim, diye cevap verir.

Oğlan evindeki faaliyet bu defa kız evinde de başlar. Evlenecek delikanlı ve ailesi hakkında malûmatı olanlara mracaat edilir. Hususile evlenecek delikanlının ahlâkı, mesleği, arkadaşları, içki kullanıp kullanmadığı soruşturulur. Alınan cevaplar muvafık bulunursa, erkek tarafına:

—Biz ne diyelim, inşallah Allah kısmet etmiştir, tarzında haber gönderilir. Bu haber kızın verileceğine işarettir.

Bunun üzerine erkek tarafı hemen hazırlığa başlar, kız tarafile temas edilerek nişan günü tayin olunur. Nişan günü belli olduktan sonra erkek evi, tanıdıklara ve yakınlara davetçi yollar. Davetçi ev ev gezerek erkek tarafının münasip gördüklerini nişana çağırır. Bu davet kız evince de tekrar olunur. Onlar da kendi tanıdıklarını ve yakınlarını nişan günü evlerine çağırırlar. Nişana davet için gidenler davet edileceklere:

— Filân hanımın kızına filân gün yüzük merasimi yapılacak, darısı oğlunuza kızınıza olsun, sizi nişana çağırmağa geldim, inşallah buyurursunuz, derler.

Nişan günü erkek evinin davetlileri erkek evinde, kız evinin davetlileri kız evinde toplanırlar. Davetliler tamam olunca erkek evindekiler hep beraber kız evine giderler. Daha önce kız evine erkek evinden kuru üzüm, şeker gibi çerezler gönderilir. Erkeğin davetlileri kız evine varınca neşe ile karşılanır, ikram ve izzet görür, kahveler içilir. Kahvelerin içilmesi bitince kız davetlilerin yanına çıkarılır ve erkek tarafının en yaşlısı tarafından kızın parmağına nişan yüzüğü takılır. Bunu müteakip erkek tarafından gönderilen çerezler misafirlere ikram edilir. Davetliler her iki tarafın ailesine «Allah hayırlı etsin, Allah rahatlık versin, Allah mes'ut etsin» gibi sözler söyliyerek kız evinden ayrılırlar. Kız, davetlilerin yanına geldiği zaman el öptüğü gibi parmağına nişan yüzüğü takıldığı zaman da el öper. Nişan merasiminde ne erkek, ne de kız tarafından erkek davetli bulunmaz. Evlenecek delikanlı da nişan merasimine kezalik iştirak etmez.

Nişan, kızla erkeğin birbirine bağlanması demektir. Bunun için nişan-

dan itibaren erkek bazı külfetlere katlanmağa mecbur olur, nişanla düğün arasında geçen müddette kandil, bayram gibi vesilelerle kız tarafına hediye gönderir. Bu hediyeler, şeker, elbiselik kumaş, ayakkabı ve harçlık paradır. Bunlardan başka kurban bayramında erkek tarafı kız evine allı yeşilli kurdelelerle ve boynuzları yaldızla süslenmiş koyun da gönderir, bahar mevsiminde kuzu ziyafeti, yaz mevsiminde meyve ziyafeti çeker.

Kız tarafı bu hediyelere münasip surette mukabele eder. Onlar da damada iç çamaşırı, şurup gönderir.

Nişan müdedti içinde erkek kızı göremez. Yalnız nişanlılık gururile daha ağırlaşır, artık bir aile mesuliyetini üzerine aldığını hissederek ona göre hareket eder.

Yapılacak düğüne göre nişan müddeti uzar veya kısalır. Fakat kız tarafı hazırlıklarını tamamlayamadıklarını ileri sürerek nişan müddetinin uzamasını ister ve bu esnada kızın çeyizini ikmal eder. Vakit ve hali müsait aileler, çeyiz adı altında bir evde lâzım olacak bütün eşyayı kızlarına vermek için çalışırlar, yeni kurulmuş bir aile yuvasının bütün ihtiyaçlarını karşılayacak eşyayı tedarik ve temin için var kuvvetlerile uğraşırlar.

Hazırlıklar bittikten sonra düğün başlar. Nişanda olduğu gibi düğün için de davetçiler çıkarılır. Bunlar kapı kapı dolaşarak komşuları, tanıdıkları, yakınları düğüne çağırırlar. Düğün ya pazartesi günü başlıyarak perşembe günü, yahut perşembe günü başlıyarak pazartesi günü bitmek üzere dört gün devam eder. Düğünün başladığı günün üçüncü sabahı gelin hamama götürülür ve hamamda arkadaşlarile beraber yıkanır. Gelin hamamda yıkandıktan sonra kendisine ve davetlilere yemek, limonata, meyve ikram edilir.

Hamamdan dönülünce evde «kâkül kesme» merasimi başlar. Genç arkadaşları gelinin etrafını kuşatırlar. Bunların elinde yakılmış renkli mumlar bulunur. İhtiyar bir kadın başına temiz bir tülbent örter, eline yeni ve temiz bir makas alır, gelinin saçlarını düzeltir. Bu sırada genç kızlar hep bir ağızdan :

— Kâkülün mübarek olsun, durağın cennet olsun, diye gelini tebrik ederler.

Kâkül kesme bittikten sonra o akşam geline kına yakılır. Kına gecesi denilen bu gecede türlü eğlenceler tertip edilir. Ertesi sabah düğünün son günüdür. O gün gelin gelinlik elbiselerini giyer, süslenir, saçları kıvrılır ve tel takılır. O gün düğün evindeki kalabalık diğer düğünlerden fazladır. Herkes

düğünün son gününe iştirak eder.

Düğünün son günü öğleden sonra erkek tarafı otomobillerle kız evine gelir. Bu alaya mahallenin delikanlıları atla katılırlar. Güvey tarafı kız evine varmadan önce, kız evinin kapıları kapanarak içeriye kimse alınmaz.

Güvey tarafı bahşiş vererek kız evine girerler. Biraz oturduktan sonra gelinin başı bağlanır, davul zurna yanık yanık gelin havası çalar. Bu sırada gelinin anası ve yakınları ağlarlar. Bir müddet sonra gelinin babası, yoksa erkek kardeşi içeriye giıer. Gelinin beline bir ipek kuşak bağlar ve isterse kız kardeşine bir hediye verir. Buna karşı güvey de ona bir şey bağışlar. Bundan sonra davetlilerin düğün münasebetile getirdikleri hediyeler yüksek sesle herkese söylenir. Bunlar, para, altın, elbiselik kumaş, bakır takımı, tabak, sürahi, bardak, ve bunlara benzer şeylerdir. Bu esnada davetlilere şerbet dağıtılır. Sonra gelin arabaya bindirilir, gelin arabası, kurdelelerle süslenmiştir. Gelin alayı şehrin muhtelif sokaklarından geçerek erkek evine varır. Gelin kapıdan girerken başında bir çömlek kırılır ve etrafına para saçılır. Bazı aileler gelin güvey evine gelince bir de kurban keserler. Güvey evinde yakın zamanlarda biri ölmüşse evin eşiği değiştirilir.

Gelin eve gelirken, güvey süratle gelin arabasının önünden geçer, eğer biraz serbest düşünceli ise gelini yolda arabadan indirerek yürüye yürüyeken idyanında evine getirir, bir müddet birlikte oturur, sonra çıkıp gider.

Gelin, erkeğin evine gelince, güvey arkadaşlarile birlikte hamama gider, güveylik iç çamaşırları bir tepsi üzerinde hamama gönderilir, hamamda yıkanır, tıraş olur ve bu çamaşırları giyerek evine döner.

Güvey hamamdan evine geldiği zaman, kendi eski odasına girer, ortaya yayılan seccadenin üzerine oturarak dinlenir. Seccadenin yanına küçük bir erkek çocuk oturturlar ki buna «sağdıç» derler. Bir müddet sonra güvey seccadeden kalkarak orada bulunanların ellerini öper. Babasının elini öperken, babası güveye bir hediye bağışlar, bunu müteakip güvey türkülerle odasından çıkarılarak gelin odasına götürülür. Bu sırada fırsat bulan arkadaşları güveye iğne batırır, yumruk atarlar. İhtiyar kadınlarla beraber gelin de odasına gelir. Güveyle gelini elele verdirerek yalnız bırakırlar. Bu dakikada güvey gelinin ayağına basar ki bu, erkeğin kadından her zaman üstün olduğuna delâlet eder. Buna karşı gelin de güveyin önüne para yuvarlar. Bu da «kadın evin zenginliği» demek olur. Güveyle gelin odalarında yalnız kalınca bir müddet konuşur ve çerez yerler ki buna «yastık çerezi» denir. Düğünün sonu işte budur. Artık tabii karı-koca hayatı başlamıştır.

İhsan Nuri

Kuşçuluk:

Gazi Antepte muhtelif kuşlar beslenir, bir çokları evlerinde ve dükkânlarında kanarya, bir çokları da güvercin yetiştirirler. Gazi Antepte güvercin nevileri şöyle sayılır:

1 — Kara dönek: Bu kuşun göğsünde beyaz gül, kanadlarının üzerinde de siyah bulunur.

2 — Kara çakşırlı çotlu: Bu kuş tamamile siyah, yalnız boynu ve başı beyazdır.

3 — Gök Bağdadî: Yabanî güvercinler gibi olup burnu uzundur.

4 — Safî çotlu: Tamamile beyaz olan bu kuşun yalnız kanatları ve kuyruğu gümüşidir.

5 — Zıklı Şamî — Gök olur, boynu beyaz, çertikli, kanadı da kezalik beyazdır.

6 — Nakışlı kırmızı: Bu kuş kırmızı, fakat kanatları beyaz nakışlıdır.

7 — Salt kırmızı: Bu kuş sade kırmızıdır.

8 — Beyaz kırk kuyruk: Kuyruğu büyük ve yelpazelidir.

9 — Gümüş kuyruk: Kuyruğu gümüşidir.

10 — Ağ dönek: Bu kuş beyaz olup kanadlarının üzerinde siyah benekler vardır.

11 — Fitilli.

12 — Gök kolonfilli.

Gazi Antepte güvercin beslemek epey ileri gitmiştir. Bir çok kimselerin sürülerle güvercini vardır. Bu güvercinler oldukça da kıymeti haizdir. Cinsine göre her kuşun eskiden beş, on, on beş, yirmi, hattâ elli gümüş mecidiyeye kadar satıldığı görülmüştür.

Güvercin sahipleri bunları günde bir iki defa uçurarak havalandırırlar, muhtelif kuş sürüleri havada birbirine karışır ve yere inerken bir sürü, diğer bir sürüden yabancı bir kaç kuşu da beraber indirir. Güvercin sahibi bu yabancı kuşları tutar, ister başkasına satar, isterse kesip yer.

Fransızlar Gazi Antebi muhasara ettikleri zaman bu güvercinlerden

çok istifade edilmiş ve «güvercin postası» tertip olunmuştu. Gazi Antebin içinden dışarıdaki Türk karargâhına giden bir fedaî, bunlardan birini beraber götürüyor, karargâhtan Gazi Antep kumandanlığına yazılan kâğıt kuşun ayağına bağlanarak uçuruluyordu. Kuş kâğıtla beraber Gazi Antepte sahibinin evine geliyor, orada kâğıt alınarak Gazi Antep bu kâğıtta yazılı olduğu şekilde idare ediliyordu.

Gazi Antep savaşında posta olarak kullanılan güvercin cinsi, Gök kolonfilli denilen ve Gazi Antepli Topçu Ayı Mahmuda ait olan kuşlardı.

(Canbaz Bekir ve kuşçu Hurşit: 9/8/1930).

Tanburacılık:

Bu malûmatı bize veren Mıstık ağa Gazi Anteplidir. Altmış yaşını geçmiştir. Gazi Antebin Haşve hanı civarında küçük ve eski bir dükkânda oturur, saz yapar ve tamir eder.

Mıstık ağa kendisini ziyaret ettiğim zaman tamir etmekte olduğu sazı elinden bırakarak başka bir saz aldı, bir iki yerli hava çaldı ve söyledi. İhtiyarlığına rağmen sesi bozulmamıştı.

Mıstık ağanın verdiği malûmata göre, boy sırasile sazların büyüklerine «Bozok», uzun ve küçüğüne «Bağlama», en küçüğüne de «Kara düzen» derler.

1 — Bozok, büyüklü ve küçüklü olup buna beş, altı tel takılır.

2 — Bağlama, dört, altı ve sekiz telli olur. Bunlardan dört telliye «Yalağı», altı telliye de «Şarkı» denir.

3 — Bulgarı, Kara düzenden küçük olur.

4 — Kövür, sekiz, on, on iki telli olur.

Sazlar umumiyetle dut ağacından yapılır, bazan zerdali ve çınar ağaçlarından yapıldığı da olur. Mıstık ağanın söylediğine nazaran Bozok Gazi Antebe sonradan gelmiş olup burada kullanış tarihi yüz seneyi geçmez. Bozok gelmezden evvel Gazi Antepte bağlama, Bulgarı ve Kara düzen çalarlardı.

Mıstık ağanın ustası, Gazi Antepli Bozokçu «Vartonun oğlu» dur. Onun da babası ve atası Bozokçudur.

Sazcıların kullandıkları âletler şunlardır:

1 — Karga burun: Bununla tanburanın çanağını oyarlar.

2 — Törpü.

3 — Keser.

4 — İrende (rende).

5 — Tanburanın üzerine nakış yapacak demirler.

Çubukçuluk :

Bu sanat Gazi Antepte çok eskidir. Bilhassa cıgara kâğıdı olmadığı devirlerde çubukçuluk parlak bir sanatmış. Çubukçular şimdi çubuk yapmıyorlar, buna mukabil cıgara ağızlığı ve kaval yapmakla maişetlerini temin ediyorlar. Çubukçuların yaptıkları ağızlıklar şunlardır:

Kiraz ağızlık.
Yasemin ağızlık.
Sakız ağızlık.
Harulap ağızlık.
Zerdali ağızlık.

Cıgara ağızlıklarından başka kaval yapan çubukçular, kavalın nevilerini şöyle saymaktadırlar :

Sis kavalı: Bu, kaplı kaval olup çobanlara ve yaylaya mahsustur.

Bekâr kavalı: Kısa.

Cura.

Çubukçular kavaldan başka son zamanlarda mekteplere mahsus filüt de yapmağa başlamışlardır ki, bu filütler, Avrupa filütlerinden daha iyi kullanılıyormuş. Bu sanatta kullanılan âletler, keser, törpü, ağızlık delmek için tezgâh, ağaç doğrultmak için baskı, arda, bıçkı, cilâ, vapur isi, sarı boya. Bu sanatın piri Habib Necardır.

(Çubukçu Mehmet Sait usta, 8/8/1930)

Gazi Antepte eski halk Alfabesi :

ا	Çubuk gibi
ب	Beli eğrice
ت	Ona benzer
ث	Ona benzer
ج	Keçi başlı
ح	Sarık gibi

TERZİ İLE ÇİNLİ KAYA

Trabzon masalı

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde Türkistanda Semerkand şehrinde bir terzi Ali varmış. Şehrin en iyi bir terzisi imiş ama, kimse buna birşey diktirmezmiş. Bunun iki kızı ile bir karısı varmış. Terzi Ali, bunları geçindirmek için dükkânındaki eşyayı satmağa başlamış. Günün birinde dükkânda bir şey kalmadığını görünce, dükkânını kapayıp serseri gibi dolaşmağa başlamış. O sırada karısı da hastalanmış, ilâç ve hekim parası değil, akşama

---

خ Ona benzer
د Semer gibi
ذ Ona benzer
ر Çengel gibi
ز Ona benzer
س Üç dişlice
ش Ona benzer
ص Payam gibi
ض Ona benzer
ط Tavşan kulaklı
ظ Ona benzer
ع Ağzı açık
غ Ona benzer
ف Kuzu başı
ق Koyun başı
ك Erki bürğü (eğri büğrü)
ل Çöven gibi
ن Çanak gibi
م Topuz gibi
و Bir gözlüce
ه İki gözlüce
ى Yayvan ağızlı

Hurşit Alparslan

ekmek parası bile bulamaz bir halde düşünüp dururken terzi Alinin aklına bir şey gelmiş. O şehirde Cinli Kaya namında perili bir yer varmış. Burada bir çok vakalar olurmuş. Bir gün bu kayanın yanından bir kervan geçerken yorulan kervancı kayanın dibini serin bularak oturup dinlenmeğe başlamış. Bu sırada kaya birdenbire yarılıp içinden bir arap çıkmış. Kervancı korkusundan yüzü gözü çarpılmış olarak şehre dönmüş. Yine oradan geçerken bir yolcuyu döğmüşler.

İşte bunları bilen terzi Ali gidip orada ölmek istemiş. Bir gece çocuklarına duyurmadan bu kayanın yanına gelmiş. Az ötede bulunan çimenliğe oturup beklemiş, saatler geçmiş, nihayet kayanın bir yanı yarılıp içinden gayet güzel bir kız çıkmış. Oralarda dolaşıp dururken öteden bir kaplumbağa acele acele genç kızın üzerine yürümüş. Genç kız hiç tavrını bozmadan:

— Geldin mi arslanım, haydi soyun, demiş.

Kaplumbağa dile gelerek:

— Etrafımızda kimse var mı, diye sormuş.

Genç kız:

— Hiç kimse yok, şurada bir terzi Ali var ama, kendi halinde bir insan, bir işi var da geldi, demiş.

Bunun üzerine kaplumbağa silkinerek gayet güzel bir erkek olmuş. Kız ile kol kola gezinerek kayadan içeri girmişler. Ali usta biraz bekledikten sonra, kaya bir daha yarılıp içinden bir arap çıkmış, doğruca Ali ustanın yanına gelerek:

— Haydi seni peri padişahı istiyor, demiş. Ali usta da:

— Beni ne yapacak peri padişahı, ben gelemem, diye cevap vermiş.

Kayadan çıkan arap:

— Haydi kalk Ali usta, deyince terzi Ali korkarak kayadan içeri girmiş. Bir de bakmış ki içeride dünyada görmediği yerler, çeşit çeşit meyve ağaçları üzerinde meyve yerine altınlar var. Fakat Ali usta bunların hiç birine elini uzatamamış. Daha ötede havuzlar, çiçeklerle süslenmiş bir bahçe görmüş. Burası âdeta yalancı cenneti andırıyormuş. Nihayet arapla beraber büyük bir sarayın kapısından içeriye girmişler. Padişahın odasına çıkmışlar. Terzi Ali bir de bakmış ki, demin dışarıda gördüğü genç ile kayadan çıkan kız yan yana oturmuş konuşuyorlar. Peri padişahı Ali ustaya sormuş:

— Sen buraya niçin geldin anlat bakalım.

Ali usta:

— Ben buraya bir maksatla gelmedim, fakat halimi arzedeyim. Ben Semerkand şehrinin meşhur terzisi idim. Lâkin bana kimse bir şey diktirmez oldu. Dükkânımdaki eşyayı satarak ekmek parası yaptım. Elimde bir şey kalmadığını görünce dükkânımı kapayıp evime geldim. Baktım ki karım ağır hasta, pek fena oldum. Kızlarım ise bekârdırlar. Ne ilâç, ne de ekmek param var. Düşündüm, düşündüm, nihayet buraya gelerek ölmek isetdim, demiş. Bunun üzerine peri padişahı tekrar sormuş:

— Şimdi ne istiyorsun?

Ali usta da cevap vermiş:

— Hiç bir şey istemem, sağlığınızı isterim.

Peri padişahı o zaman şunları söyler:

— Biz padişahız, bizim sağlığımızdan sana ne fayda var? ve hemen arabı çağırarak:

— Behzad, git içeriden beş yüz altın getir, Ali ustaya ver, bir de divan odasındaki büyük dolabın alt gözündeki ilâcı alıp gel.

Arap padişahın dediklerini bir dakika içinde yapmış, peri padişahı da Ali ustaya tekrar dönerek:

— İlâcı karına ver, iyi olur, sen de ne zaman sıkılırsan Behzad diye seslen, artık gidebilirsin Ali usta, istediğin zaman da bizi ziyaret hakkını sana veriyorum, demiş.

Ali usta «Allaha ısmarladık» diyerek arap Behzadla beraber saraydan bahçeye çıkmış, sonra kaya yarılınca kendini yer yüzünde bulmuş. Hemen evine gelerek ilâcı karısına içirmiş. Kadın beş on dakika sonra açılmağa, iyileşmeğe başlamış. Babalarının kaybolduğunu zanneden kızları merakla sormuşlar:

— Baba bu gece nerede idin?

Ali usta da:

— Padişahın evinde acele işler vardı, çağırdılar, oraya gittim, demiş. Evinde biraz oturarak terzi Ali gidip dükkânını açmış. Birdenbire iki müşteri gelerek Ali ustaya iki kat elbise ısmarlamışlar. Onların arkasından bir müşteri daha gelerek bir kat elbise de o ısmarlamış. Fakat Ali ustanın aklı bir şeye ermez, kendisine hiç müşteri gelmezken böyle erkenden üç müşterinin gelmesi sebebini anlayamaz. Hasılı Ali ustanın işi çoğalır, o kadar ki

verilen işleri yetiştirememeğe başlar. Sıkıldığı zaman:

— Behzad diye, haykırır, kayadaki arap gelip:

— Efendimiz, diye emrini bekler.

Ali usta Behzaddan bir kaç kalfa ile üç beş çırak ister. Ali usta bunlarla çalışarak işlerini yoluna koyar.

Bir gün sabahleyin dükkânını açmış otururken ansızın arap Behzad gelir:

— Efendim peri padişahı seni istiyor, der. Usta düşünür, dükkânını çıraklara teslim ederek Behzadla doğruca kayanın yanına gider. Kaya açılınca içeri girip peri padişahının huzuruna çıkar. Peri padişahı sorar:

— Nasılsın Ali usta, işlerin iyi mi?

— Çok şükür işlerim iyidir, işte geçinip gidiyoruz.

Peri padişahı tekrar Ali ustaya döner, der ki:

— Yer yüzünün padişahı oğluna senin büyük kızını isteyecektir. Onun için kızın çeyizini şimdiden sana hediye ediyorum. Fakat bu olup bitenlerin hiç birini kimseye söylemiyeceksin, eğer söylersen elinde ne varsa alır, seni eski haline koyarım.

Ali usta, eşyayı alıp evine gelir. Bir de görür ki padişah görücüler yollayarak kızını kendi oğluna istemiş.

Bu haberi alarak sevinen Ali usta dükkânına gelir. O sırada eve bir kadın gelerek sorar:

— Siz bu kadar fakir iken nasıl oldu da zengin oldunuz, padişahın oğluna da kızınızı veriyorsunuz, bu nasıl şey?

Ali ustanın karısile kızları kadına cevap vermezler. Fakat onların içlerine de bir merak düşer, kendi kendilerine düşünmeğe başlarlar:

— Hakikaten biz nasıl oldu da zengin olduk, dün yiyecek ekmeğimiz yokken bugün aramızdan biri padişahın gelini oluyor, bunun sırrı nedir acaba?

Ali usta, akşam evine gelince yemekten sonra karısile kızlarile oturup konuşurlar. Ali usta günden güne daha fazla şöhret kazanır, kızını gelin eder ve kendi de huzur ve saadet içinde yaşamakta devam eder.

Bir gün vaktin padişahı kendisini çağırır. Ali usta da kızının kaynatasını ziyaret etmeği vazife bilir, padişahın sarayına gider. Küçük kızını da vezirin oğluna ister. Ali usta onu da vezirin oğluna verir. Evinde karısile yalnız ka-

lır. Fakat Cinli kayanın sırrını karısına bile söylemediği gibi kendisine bile tekrarlamaz. Nihayet yeryüzünün padişahı Ali ustayı bir daha davet eder, der ki:

— Küçük kızın vezirin, büyük kızın benim gelinlerimiz oldu. Siz evde karı koca yalnız kaldınız. Elbet canınız sıkılır. Zaten ben de sarayımda candan bir arkadaş arıyorum. Saray sizindir, buyurunuz, birlikte oturalım.

Ali usta bu teklif üzerine karısını alıp saraya gider, her ikisi de orada ömürlerini rahatla geçirir, rahatla ölürler.

İhsan Hamamî